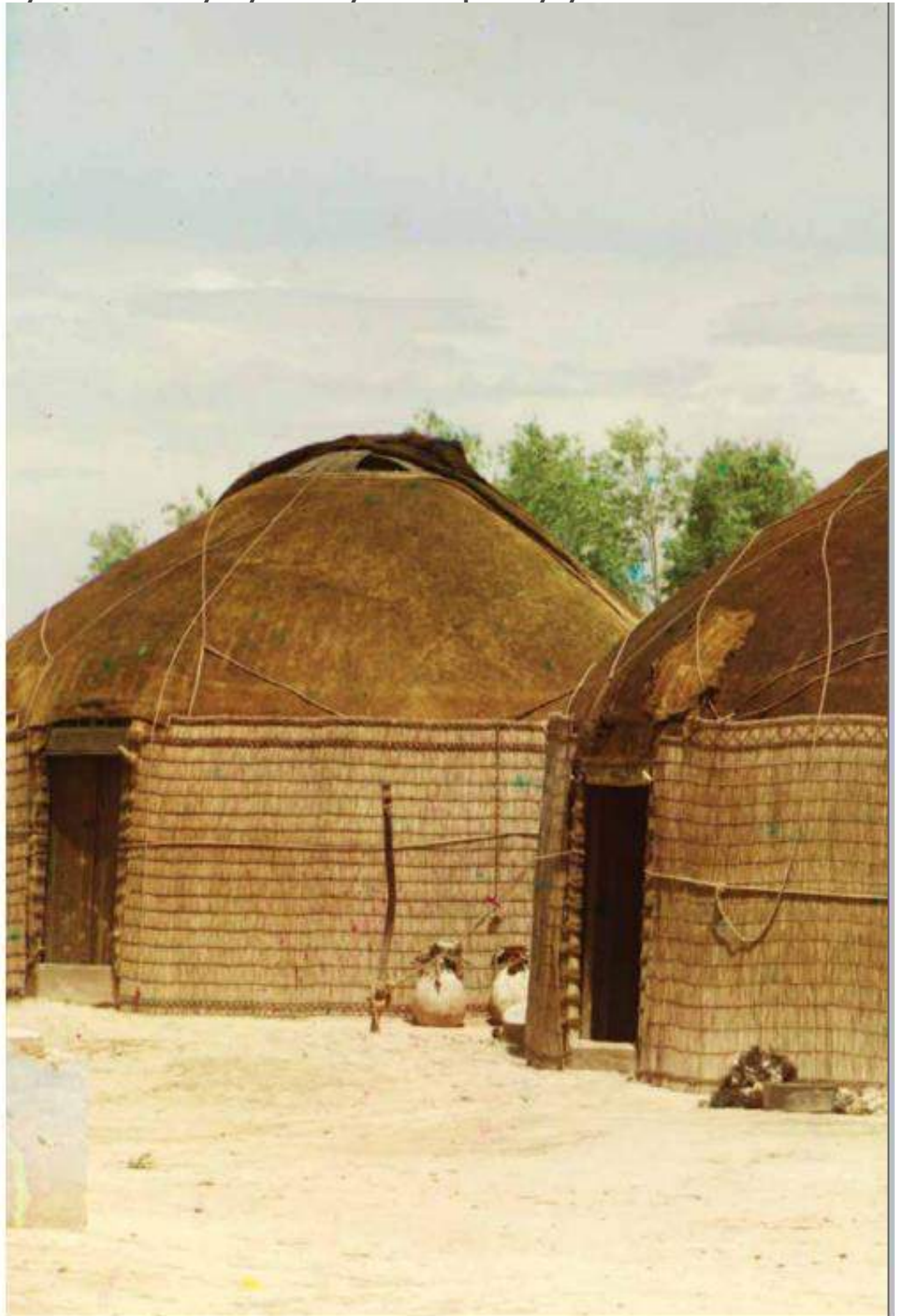

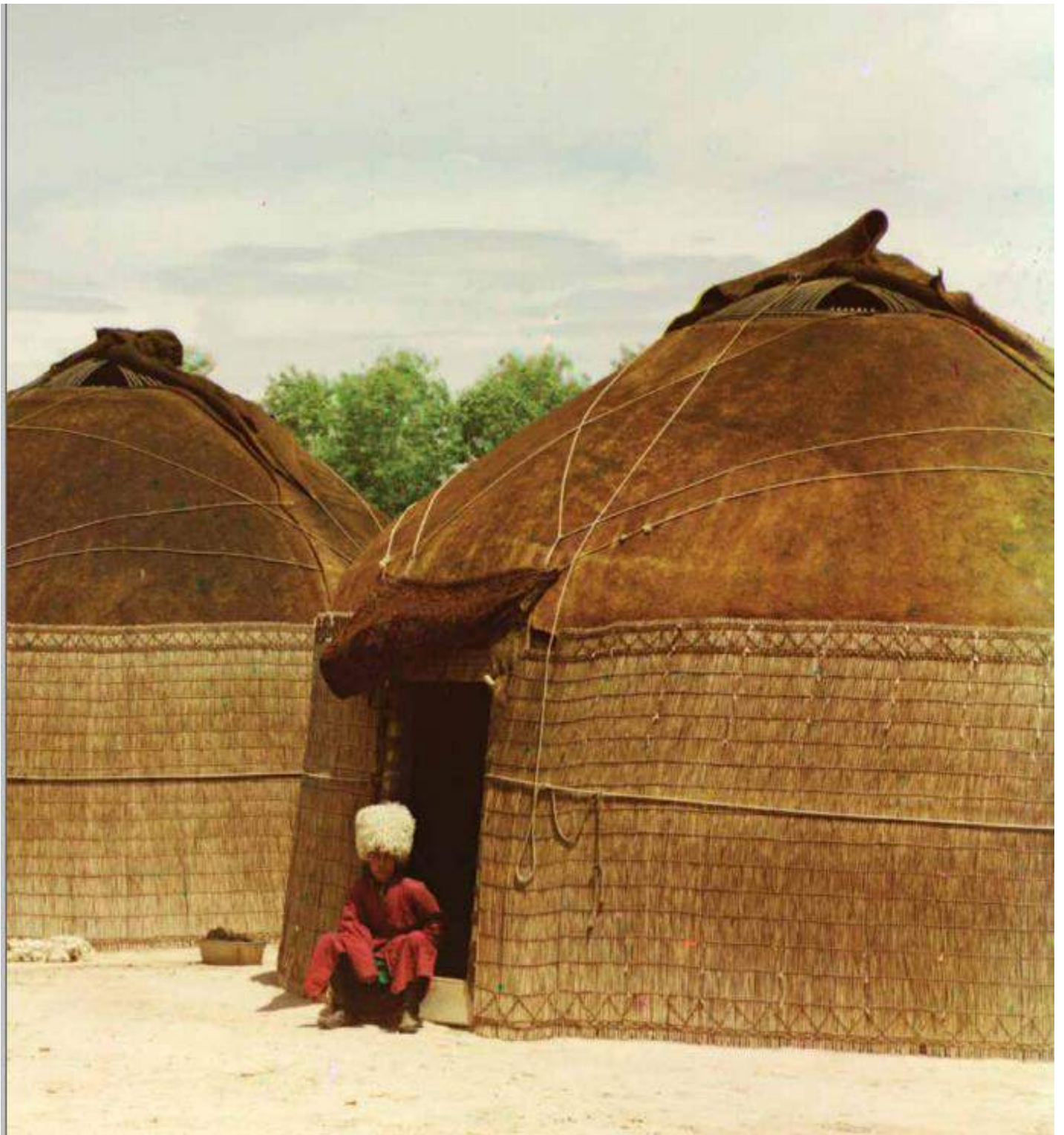
Gadymy Türkmen ak öýi

Umumy şekili agaçdan ýasalyp, onuň suduryňyň, süňňiniň üsti ýörite edilen keçeler bilen örtülýär. Türkmen ak öýi esasy üç sany uly bölümden ybaratdyr: **tüýnük**, **tärim**, **uk**. Türkmenlerde maşgala gurluşyňyň iň esasy timsaly hasaplanylýar.

Surat 7
XIX asyrdan XX asyra geçiş döwürde Sergei Mikhailovich Prokudin-Gorskii (1863-1944 j.) tutuş Rus imperiýasynyň çäginde amala aşyran foto-ekspeidiýasy mahalynda türkmen oba durmuşyny suratla alypdyr. Şol suratlar sowetler döwründen öň türkmen medeniýetine syn hökümünde hyzmat edýär.

Figure 7
During his photo expedition throughout the Russian Empire at the turn of the twentieth century Sergei Mikhailovich Prokudin-Gorskii (1863-1944) documented the lives of Turkmen people, providing a glimpse into the culture of the Turkmen prior to the Soviet era.

TÜÝNÜK; türkmenleriň gadym ak öýüniň uklaryny birleşdirýän ýokarky tegelek bölegi. Türkmen maşgala gurluşyna görä, aýalyň timsaly diýlip hasaplanylýar. Şonuň üçin öýüň iň ýokarky bölegine eýeçilik edýär. Maşgalada hem gözegçiligi has ýokarydyr. Çagaryk hem öýüň ýokarky böleginde ýerleşýändir.

ÇAGARYK; tüýnügiň içindäki atanaklaýyn goýulýan agaçlardyr. Çagaryk durmuşa çykmadyk gyzyň gözelliginiň timsalydyr. Belki, bu ýerde “Çagarygy gyşyk hem bolsa, tüssesi göni çykýandyр” diýen durnukly aňlatma köp zady ýatlatjakdyр.

UK; ýokarky uýy tüýnüge, aşaky uýy tärimе berkidilýän we türkmen ak öýüniň üstki bölegini emele getirýän uzyn inçe agaçlaryň her biridir. Türkmen maşgala gurluşyna görä, är-aýalyň özara gatnaşygynyň timsaly diýlip hasap edilýär. Şol özara gatnaşyk ýa-da baglanyşyk bolmasa, onda türkmen ynanjyna görä, öý ýykylar, maşgala hem dargar.

Uguny ýekelemek; diýen türkmen durnukly aňlatmanyň manysy şeýledir: *biriniň aýdanlaryna garşy çykman, onuň göwnünden*

turup, assyrynlyk bilen içki syrlarynyň baryny öwrenmek. Onda, uguň ýekelense, öýüň ýykyljagy bellidir. Şonuň üçin “öýüni ýykmak” durnukly aňlatmasynyň manysy bilen deňdir. Uguň ýeke-ýekeden goýluşy we aýrylyşy.

TÜÝNÜKÝÜP; tüýnükden asylyp goýulýan owadan gotazly ýüp.

TÄRIM; türkmen ak öýüniň daýanç merkezi bolup hyzmat edýän hem-de uklaryň aşak ujy berkidilýän gözenek-gözenek agaç. Başgaça, oňa ganat hem diýilýär: alty ganat, sekiz ganat... Türkmen maşgala gurluşyna görä, erkegiň timsaly hasaplanylýar. Tärimiň toprak bilen bagrybadaşdyrylmagy hem ünsi özüne çekijidir.

GAP BÖWÜR; türkmen öýüniň bir bölegi ýörite gap-gaçlary goýmak üçin niýetlenendir.

DÜÝP BÖWÜR; düýpde goýmak üçin niýetlenilen zatlar ýerleşdirilýär.

OJAKBAŞY; gap böwür tarapda eneleriň ýeri, onuň garşysynda hem-de sag tarapynda gelen myhmanlardyr meduwanlar oturýar.

